אילימא חיסר מצוה דלבן וקיים מצוה דתכלת [א] לרבי עכובי מעכב אהדדי אמר רב יהודה אמר רב שחיסר מצוה ועשה מצוה ומאי חיסר מצוה דלא עבד מצוה מן המובחר התינח לבן דאינו מעכב את התכלת תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא [ב] אמר רמי בר חמא לא נצרכא אלא לטלית שכולה תכלת איתמר נמי אמר ליה לוי לשמואל אריוך (א) לא תיתיב [ג] אכרעך עד דמפרשת לי להא מילתא התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת מאי היא אמר ליה לא נצרכא אלא [ג] לסדין בציצית דמצוה לאקדומי לבן ברישא מ"ט הכנף מין כנף ואי אקדים תכלת ללבן לית לן בה תינח לבן דאינו מעכב את התכלת תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא אמר [ד] ליה רמי בר חמא לא נצרכא אלא לטלית שכולה תכלת דמצוה לאקדומי תכלת ברישא דהכנף מין כנף ואי אקדים לבן ברישא לית לן בה אמר רבא [ה] מידי ציבעא קא גרים אלא אמר רבא לא נצרכא אלא לגרדומין דאי איגרדם תכלת וקאי לבן ואי איגרדם לבן וקאי תכלת לית לן בה [ו] דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרין א וגרדומי אזוב כשרין וכמה שיעור גרדומין אמר בר המדורי אמר שמואל [ז] ב כדי לענבן איבעיא להו כדי לענבן כולהו בהדדי או דלמא כל חד וחד לחודיה ג תיקו בעי רב אשי אלימי דלא מיענבי ואי הוו קטיני מיענבי מאי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ד כל שכן דמינכר מצותייהו ומאן תנא דפליג עליה דרבי האי תנא הוא דתניא רבי יצחק אומר משום ר' נתן שאמר משום רבי יוסי הגלילי שאמר משום רבי יוחנן בן נורי אין לו תכלת מטיל לבן אמר רבא שמע מינה [ח] צריך לקשור על כל חוליא וחוליא דאי ס"ד לא צריך הא דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרין וגרדומי אזוב כשרין כיון דאישתרי ליה עילאי אישתרי ליה כולה

דלמא

אילימא חיסר מצוה דלבן. והוי כאילו לא נתנו לגמרי אמאי יצא הא לרבי עיכובי מעכבא ומתני' כרבי אוקמא לה: **חיסר מצוה.** מצות הקדמה: **ועשה מצוה.** דהאיכא לבן ותכלת: **תכלת דאין מעכבת לבן מאי היא.** דמשמע אם הקדים לבן [ו] ומאי עיכוב איכא למימר: **איתמר נמי.** [ח] מתני' [ב] דקתני [תכלת וכו' איירי להקדים] [י] ואיבעיא ליה נמי תכלת דאין מעכב לבן מאי היא: **אריוך.** לשון מלך כמו (בראשית מט) גור אריה יהודה להכי קרי לשמואל אריוך דקיימא לן (בכורות מט:) הלכה כשמואל בדיני כי היכי דדינא דמלכותא דינא: (א) להכי נקיט סדין משום דלבן הוא: **מידי צבעא גרים.** אפי' כולה תכלת נמי מצוה להקדים לבן [ט] לתכלת הואיל ורוב טליתות לבנות הן לבן קא גרים ולהכי כתיב תכלת אחר הכנף דלעולם יהא המאוחר: **איגרדם.** נפסקו [י] החוטין של צילית: **גרדומין.** היינו שיריה שנשתיירו לאחר שנפסקו: **כדי** [יא] **לענוב כל.** החוטין אהדדי דהיינו שיעור גדול: **אלימי.** עבים: **דאי הוו קטיני.** דקים הוו מיענבי דארוכין הן כ"כ אבל מפני עוביין הוו [יב] קטנים לענוב: **כל שכן.** דכשרין דהואיל ואילו הוו דקים [יג] כל כך כשרים דהא ארוכין הן כדי עניבה כל שכן כשהם עבים דמינכרא [יד] מצותיהן טפי: **ומאן תנא דפליג עליה דרבי.** הנך חכמים דאמרי לעיל אין מעכבין זה את זה: **מטיל לבן.** כל הד' חוטין: **ש"מ.** מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת [טו] כשרים אמאי הא כיון דנפסק קצתם [טז] הגדיל משתרי ההוא קשר שבסוף הגדיל וכיון דמשתרי ההוא קשר משתרי [יז] הגדיל ואין שם גדיל כלל אלא ש"מ יש קשר בכל חוליא הלכך כי משתרי ההוא קשר מתקיים הגדיל בשאר קשרים: **עילאי.** היינו ההוא קשר התחתון דמלמטה למעלה קחשיב ועוד דבגרדומין קא מיירי בשמעתין ובגרדומין [יח] [ט] מוקפין הוו איהו עליון:

דלמא

אילימא חיסר מצוה דלבן וקיים מצוה דתכלת. תימה דאיפכא הוה ליה למימר דמצות לבן עבד אבל מצות תכלת הנעשית שלא כהלכה חיסר וי"ל דמשום מתניתין נקט הכי הלבן אינו מעכב התכלת פירוש אינו מעכב כלל התכלת שקידם: **לרבי** עכובי מעכב. פירש בקונטרס וכדרבי בעינן לאוקמה ותימה דמשמע דלרבנן ניחא ואם כן למסקנא לא נצטרך לתירוץ רב יהודה ולא מיסתבר הכי מיהו למסקנא נמי מצינו למימר דבעי לאוקומי מתניתא כרבי אי נמי י"ל דכל שכן לרבנן דקשה טפי אמאי חיסר מצוה הא לא מעכבי אהדדי: **לא** נצרכא אלא לסדין בציצית. תימה אמאי נקט הכי לינקוט טלית צמר בצילית [יט] ויש מפרשים דווקא תכלת לא הוי מין דסדין משום דהוו כלאים גביה אבל צמר ותכלת הוי מינו ולבן נמי דתניא לעיל מפשתן הוי וקשה דאם כן מאי קשיא ליה תינח לבן אינו מעכב התכלת אלא תכלת אינה מעכבת את הלבן מאי ניהו ומאי פירכא הא נמי משכחת לה דהא תכלת ולמר חד מינא הוי ואינה מעכבת חוטי לבן אי נמי חוטי פשתן למאי דפשטינן לקמן (דף לט:) חוטי פשתן פוטרין בשל צמר לכך נראה כפי' הקונטרס דלהכי נקט סדין דפשיטא דהוי לבן [י] ולבן של צמר הוה [כ] מצטרף לפשתן טפי: **מידי** ציבעא קא גרים. משמע שרוצה בקונטרס לפרש משום דקרא ברוב טליתות איירי שהן לבנות ואינן צבועות תכלת וכיון דכתיב הכנף מין כנף הוי כאילו כתב בהדיא תן שני חוטי לבן תחילה ואח"כ פתיל תכלת וצריך לומר דסתם טליתות שלהם היו גם משאר מינים דרבא הוא דדריש לקמן מדכתיב הכנף מין כנף דשאר מינים במינם פוטרין ומיהו תימה אם היו רגילים בטלית של צמר נהי דלא איירי קרא באותו שהוא צבוע תכלת מכל מקום איירי בצבוע בצבע אחר כי היכי דדרשינן כלך ושיראין וסיריקין וחוטי תכלת הוי טפי מינא דידיה מחוטי פשתן וא"כ ליתני הכי דכי מקדים לבן של פשתן בטלית צמר לית לן בה ויש לומר כיון דקרא על כרחין לא איירי בצבוע תכלת דהא כתיב מין כנף וכתיב פתיל תכלת אלמא תכלת לאו מין דכנף הוי ואע"ג דמ"מ הוי מינו טפי לא חשיב מידי דהא לא הוי בכלל מין כנף דקרא ועוד יש לפרש דצביעה דלאו מצוה לאו מידי היא ותו דתניא לקמן (דף מא:) טלית שכולה תכלת כל מיני צבעונין פוטרין בה חוץ מקלא אילן ופירש בקונטרס פוטרין בה לשם לבן דכיון דמין כנף [ליכא] לקיומי אין לך לחזור אחר לבן אלא שיהיו בה שני מינין משמע דטלית לבנה בעי לבן וכאידך ברייתא (שם) דתניא טלית אין פוטר בה אלא מינה פירש בקונטרס אם אדומה יטיל בה חוטין אדומין ושני חוטין תכלת אלמא ציבעא גרים ולפי תירוץ ראשון ניחא דליבעא הוי חד מינא בר מתכלת וי"ל דמדרבנן הוי אי נמי יש לומר שם בע"א:

אלא לגרדומין וכו'. משמע [כ] דאי אגרדם כולהו מיפסלי ואור"ת דעכשיו שנותנין ד' חוטין ב' משום לבן וב' משום תכלת וכופלן לשמונה צריך ליזהר דאם נפסקו שלשה מן החוטין [כא] שמא הם משלשה חוטין ונמצא שלא נשארו ב' חוטין שלימין ויש לדקדק קצת דסוגיא זו כרבי אתיא דהשתא הוי מצוה אחת והלכה כרבי מחבירו אבל לא מחביריו (עירובין דף מו:) וכ"ש מרבו ורבי יוסי הגלילי רבו היה והא סומכין שאין לנו תכלת [ל] [ומטילין לבן] ולרבנן אפי' כחד מיפסיל דהא תרי מצות ניהו ולא תועיל האחת לחבירתה דהוי כאילו איגרדם תכלת ומקצת לבן ומיהו נראה למאי דבעינן בלבן נמי ד' חוטין א"כ חד מצוה ניהו ואי לא בעינן אלא ב' כ"ש דלא מעכבי וכמאן דליתנהו הוו ומיהו לא מיסתבר דסוגיין לא הוי כרבנן דהא דאמרי בני ר' חייא הוי דלא כהלכתא [מ] ועוד י"ל דאי איגרדם תכלת וקם אלבן היינו דנפסק החוט [כב] מעיקרו ולא נשתייר אלא כל שהוא (מן הלבן) דקרינן כה"ג גרדומיו בכל שהוא ולא הוי כאילו נפסקו שניהם לגמרי [נ] (ל"ה וכל זה) [דהואיל מצוה אחת היא מועיל השלם לחבירו אבל לרבנן נפסק חוט א' מעיקרו פסול אלא אם נשאר כדי עניבה והא דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת וכו' משמע דאיגרדום כל ארבעתן כי קרא לכל הצילית תכלת ולילית תכלת ונשאר כדי עניבה]: **כדי** לענבם. מתוך פי' הקונטרס דבסמוך גבי הא דמוכח רבא דצריך לקשור על כל חוליא וכו' וכיון דמישתרי עילאי מישתרי כולהו ופי' לית ליה הא דאמרן לעיל כדי שיעור עניבה משמע דסבירא ליה דעניבה חוץ לקשר אחרון שבצילית ויתכן יותר לפרש דשיעור עניבה סמוך לכנף קאמר והשתא לא פליג אלעיל וכן משמע קצת בספרי בפרשת גדילים בד"א בתחילה אבל בשיריו גרדומים כל שהוא משמע דאגדילים קאי וכן נראה להוכיח מגם שהקשר הוא מן הד' אל הד' דאי מחוט הכריכה ואחד מן החוטין כמו שהיה נוהג ר"ת כשהיה נפסק אחד מן החוטין הנכרכין ולא מחוט הכורך היכי מישתרי הקשר בכך דבשלמא אי מן הד' לד' כשנפסק האחד מד' ואינו מקשר סותר הקשר וי"ל דהכי קאמר דמסתמא [ס] (כשיעור דאי מד') אכתי קיימא (תלתא) אבל אחד תו לא קאי: **כיון** דאישתרי חד אישתרו כולהו. ואין כאן גדיל ואפילו [ע] למ"ד או גדיל או פתיל מוכח שפיר דאפי' פתיל ליכא דהא סופו ליפול ולא מוכח מידי אלא דבעי קשרא אחרינא אבל מהא לא מוכח דצריך לקשור על כל חוליא ונראה [פ] שמביא כן דבמקום אחר לא אשכחן אתרא דמסתבר טפי אי לא בין חוליא לחוליא כדי להפסיק:

קשר

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה ד:

ה ב ג מיי' פ"א מהלכות ציצית הלכה יח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יב ס"א:

ו ד טוש"ע שם סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] לרבי עכובי מעכבי אהדדי [כלומר] כיון דאמרת חיסר מצוה דלבן והוי לבן כמאן דליתא גם התכלת לרבי לאו כלום היא משמע הא לרבנן ניחא ולפרש"י דמתני' דכי לית ליה תכלת צריך לעשות ד' חוטין של לבן ואין למעט מנין החוטין לרבנן נמי תיקשי דכיון דלבן כמאן דליתיה (ראיכא) [דמי] חוטין דהתכלת לאו כלום נינהו: ב] תיבות אמר רמב"ח כו' שכולה תכלת נמחק: ג] לסדין בציצית לאו דוקא וה"ה בשאר טליתות לבנים והכי נמי מסתברא דבסמוך לא מצי לאוקמא רישא דמתני' דתכלת אינה מעכבת את הלבן אלא בטלית שכולה תכלת אלמא בשאר טליתות מצוה לאקדומי לבן ברישא כמו שמפרש הכנף מין כנף וסתם טליתות לבנים הן: ד] תיבת ליה נמחק: ה] מידי ציבעא גרים. תימה מאי קאמר אה"נ דציבעא גרים דהא לקמן קאמר טלית אינו פוטר בה אלא מינה ופרש"י אינו פוטר לשם לבן אלא מינה אם אדומה היא יטיל בה שני חוטין אדומין ושני חוטין תכלת וכן שאר גוונים אלמא בציבעא תליא מילתא וי"ל דה"פ מידי ציבעא גרים אפי' כולה תכלת נמי מצוה להקדים לבן מדקתני בברייתא דלעיל מצוה להקדים לבן לתכלת הואיל ורוב טליתות לבנות הן וכן פרש"י ונפקא מינה במה שפרש"י לקמן אינו פוטר אלא מינה דהשתא שאין לנו תכלת מ"מ צריך לצבוע הציצית מצבע הטלית ור"י מפרש פי' אחר לקמן טלית אינו פוטר אלא מינה בדאמר רבא לקמן כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד צמר ופשתן כו': מידי ציבעא גרים וכו' פי' הצבע של התכלת שבטלית גרים להקדים התכלת ללבן כיון דאיירי ברוב טליתות שהן לבנות ומין כנף שהוא לבן קודם לתכלת לעולם יש לנו לומר שהתכלת מאוחר ואין לפרש מידי ציבעא גרים להיות נקרא מין כנף וירצה לומר דאפי' בטלית של תכלת נקרא לבן מין כנף לפי שהקדים הכתוב הא ליכא למימר דהא אמרינן לקמן טלית אין פוטר בה אלא מינה ופי' מין צבע ירוק לירוק ואדום לאדום. תו"ח: ו] צריך לקשור על כל חוליא לאו דוקא אלא מלבד קשר שאחר הגדיל שהוא נקרא קשר העליון לפי שאדם מגביה ידו עם ציציותיו וצריך קשר אחר סמוך לטלית ובתוס' אחרות לאו דוקא על כל חוליא דמהכא לא שמעינן זה אלא כלומר צריך לקשור קשר אחר מלבד הקשר שלאחר הגדיל דדרך הוא לקשור אחר הגדיל ומדאמרי בני רבי חייא שמעינן דמלבד אותו קשר סמוך לגדיל צריך קשר אחר סמוך לכנף דאי ס"ד לא צריך כו' שהרי עתיד להתיר וליפול והוי הקשר כמאן דליתיה ובעינן קשר כדמוכח רבא בסמוך ש"מ קשר עליון דאורייתא: ז] הקדים לבן אין תכלת מעכבתו ואין צריך לפסוק אלא יתן תכלת אחריו הא פשיטא דהא דינא הכי להקדים לבן ומאי: ח] נמי דמתני' הקדים קתני:

מסורת הש"ס

א) [עי' תוספות נזיר כד: ד"ה אמר שמואל כו' פירוש על זה], ב) קדושין לט: וש"נ, ג) תוס' פרה פי"ב ה"ב לעיל לח., ד) [לקמן לט.], ה) דהלי' מתני' סי', ו) ואיבעית נמי. צ"ק, ז) לסדין כלילית להכי. צ"ק, ח) עד. צ"ק, ט) של מוקפין. צ"ק. צ"ל מקלתן וצ"ל מופסקין מעיקרא הוו וגי' רש"א ובמשמעות גרדומים מקלתן הוה איהו עליון, י) ומכלת אע"ג דשל צמר הוי מלוה להקדים לפשתן טפי הס"ד. צ"ק, כ) גי' רש"א מקדים, ל) צ"ק, מ) וי"מ דלי'. צ"ק, נ) עי' בהגה"ש, ס) כי איספרי אחד מד' אכתי קיימי תלתא אבל מחד תו לא קאי. צ"ק וגירסת רש"ק כשיש עוד ד', ע) [לקמן לט:], פ) צ"ל שמולים כן סי'. צ"ק.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אריוך וכו' דינא הס"ד ואח"כ מ"ה לסדין בציצית להכי:

שיטה מקובצת (המשך)

ט] לבן כדקתני ברישא דלעיל ומצוה להקדים לבן לתכלת כו' טליתות לבנות הן ומין כנף הס"ד והשאר נמחק: י] נפסקו התחילין של ציצית: יא] כדי לענבן כל שמונה: יב] עוביין הוו קשים למיענבי הס"ד: יג] דקים הוי כשרים: יד] דמינכרא מצותייהו טפי: טו] תכלת כשר צריך לקשור על כל חוליא וחוליא מפרש לקמן כשיקרים חוט של גדיל שלש פעמים צריך לעשות קשרים דאי ס"ד אין צריך לעשות קשר אלא למטה לסוף הגדיל הא דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרין (בהדי) אמאי: טז] קצת מן הפתיל הסמוכים לגדיל משתרי: יז] משתרי כל הגדיל ואין שם גדיל כלל ואמאי כשרים: יח] ובגרדומין דוקפי הוו איהו עליון ורבא לית ליה הא דפרישה לעיל דבעי גרדום שיעור עניבה: יט] בציצית גליון וי"מ ולכן נקט סדין ולא בטלית צמר לבנה דמצוה לאקדומי בלבן כו' לפי דהתכלת הוי שפיר מינה לטלית צמר דאטו ציבעא גרים לה כדפריך לקמן וקשה דעדיין לא ידע הך פירכא ועוד דלקמן ניחא דרוב טליתות לבנים וזה צבוע פריך שפיר אטו ציבעא גרים אבל הכא גבי תכלת יש לנו לומר דציבעא גרים לכך נראה דנקט סדין דמסתמא הוא לבן ואי נקט שאר טליתות היה לנו לפרש לבנה. תו"ח: כ] משמע דמ"מ בעינן שישארו או התכלת או הלבן שלימים ואי: כא] שמא פי' שאם הן שלשתן מצד אחד ובצד להו ששה דלדידהו ודאי איכא היכרא שהיו משני צבעים וידוע שאחד מן הצבעים קיים אם כן אינם מצד אחד. תו"ח: כב] מעיקרו. עיין הרא"ש הלכות ציצית.